

Teatre Principal, 175 anys d'història maonesa

El coliseu maonès
ha esdevingut
un referent important
per a la cultura teatral
i musical de Menorca.
El primer teatre
d'òpera de
l'estat assoleix
els 175 anys d'història
en plena activitat.
El seu dinamisme
el situa al capdavant
de tots els teatres
de les Illes Balears
pel que fa a
l'assistència de públic.

El Teatre Principal de Maó, un coliseu històric que gaudeix del privilegi de ser el primer teatre d'òpera de l'estat, ha superat enguany amb suficiència els 30.000 espectadors. La xifra representa un nou rècord d'afluència, precisament el mateix any en què el recinte fa 175 anys d'història en plena activitat. En tot el 2004, el teatre ha estat utilitzat 210 vegades, un 70% dels dies en curs. El cantautor Pablo Milanés, amb la promoció del seu disc *Antologia*, ha estat un dels darrers artistes que han passat pel coliseu.

Enguany, coincidint amb el 175è aniversari de la seva inauguració, el 15 de desembre del 1829, Amics de s'Òpera ha fet una aposta important per portar a escena al teatre maonès la representació de *Don Giovanni*, de Wolfgang Amadeus Mozart, una entitat i un projecte que s'emmarquen en la tradició operística de la ciutat, que es remunta al segle XVIII i que s'ha tancat amb un èxit absolut. La participació de la gran diva Ainhoa Arteta hi ha tingut molt a veure. La magnífica representació de *Don Giovanni* s'afegeix a l'excel·lent acollida que va tenir el passat mes d'octubre l'audició de *Lucia de Lammermoor*.

El rendiment del teatre es troba avui fora de dubte. El Principal és un referent importantíssim per a la cultura teatral i musical de Menorca, en resposta a la voluntat de la fundació, que, de l'abril del 2002 ençà, gestiona el teatre.

El coliseu gaudeix avui d'un dinamisme que el situa al capdavant de tots els

teatres de Balears pel que fa a l'assistència de públic. Teatre, dansa, música i espectacles han omplert un any més d'activitat la programació del coliseu, que mira al futur amb la perspectiva de procurar la seva integració en els circuits de programacions nacionals i internacionals.

El passat 17 de desembre, el Principal es va vestir de gala per celebrar els 175 anys de vida. Ricard Ramisa i el pianista maonès Kíev Portella van posar la música en un acte que va servir per homenajar la gent que més ha contribuït d'una manera decidida, al llarg d'aquests darrers anys, a impulsar el teatre. Com explica la cronista arxivera de l'Ajuntament de Maó, Maria Àngels Hernández, durant els 175 anys que han transcorregut des del 15 de desembre del 1829, en què es van obrir les portes del Principal, el teatre ha romàs pràcticament sempre en actiu i obert al públic, a excepció d'alguns tancaments obligats per realitzar-hi petites obres de reforma, millora o condicionament dels seus espais a noves necessitats. Només en el període comprès entre el 1997 i el 2001, en què es va escometre una gran rehabilitació, el teatre va tancar durant quasi cinc anys. Les excavacions realitzades en aquestes obres van permetre als habitants de Maó conèixer el que fins llavors només se sabia a través de la documentació de l'època, quan van emergir, entre les runes, les restes de l'antic teatre, antecessor de l'actual, que s'havia construït a l'interior d'una torre rodona que formava part de les antigues murades de

la ciutat. Maó es va trobar, en expressió de M. Àngels Hernández, davant "un bocí de la història de començament del segle XIX".

La cronista explica molt bé què devien sentir els maonesos el 15 de desembre del 1829, "quan, només sis mesos després d'haver començat les obres, s'inaugurava el nou teatre. Quan aquella nit de desembre van entrar per primera vegada al nou teatre, l'impacte i l'emoció devien ser considerables; pensem que Maó era llavors una ciutat de poc més de 14.000 habitants, i, a pesar que el públic maonès s'havia iniciat en les representacions operístiques i s'havia acostumat a gaudir d'unes temporades bastant completes, els locals que fins llavors les havien acollit no es podien ni comparar amb el nou edifici, construït a l'estil dels grans teatres d'òpera italians sota la batuta de Giovanni Palagi, i mai més ben dit, ja que, a més d'arquitecte, Palagi era director, cantant i productor de les temporades organitzades al teatre".

Però, qui era aquest Palagi? Durant el segle XVIII, els espectacles d'òpera i de teatre comencen a representar-se amb una certa freqüència a Maó. D'aquestes funcions no es posseeixen més que dades aïllades, i tampoc no hi ha gaire informació dels locals on es representaven. Al carrer de Sant Bartomeu hi havia un petit teatre, raó per la qual és conegut com el carrer de sa Comèdia. Altres representacions es feien a l'església dels grecs del Cos de Gràcia i, de l'època de l'ocupació francesa de l'illa hi ha unes pintures d'un Teatre de la Comèdia de Maó i un programa de les funcions que es realitzaven. En el segle XIX es construeix un teatre i una sala de balls en un antic baluard de les murades, emplaçat exactament al solar de l'actual Principal. Aquest primer edifici es reconstruí completament el 1820, ja que des del 1817 comencen a tenir continuïtat les temporades d'òpera italianes i es fa necessari disposar d'un nou local que pugui acollir amb comoditat un públic cada vegada més nombrós. En qüestió de pocs anys, però, aquest nou edifici fet sota la direcció de l'artista Miquel Comas va quedar petit, de manera que es va plantejar la construcció d'un coliseu de nova planta: el Teatre Principal

La magnífica sala del Teatre Principal, amb el pati en forma de ferradura i tres pisos de llotges més el galliner, té capacitat per a gairebé mil espectadors.

que coneixem avui. L'empresari d'òpera Giovanni Palagi, establert a Maó des de feia uns anys, va ser l'autor i impulsor de la construcció d'un teatre a l'estil dels italians. Amb capacitat per a quasi mil espectadors, la sala té forma de ferradura, i el pati, amb un pam d'inclinació, és voltat de setze arcades que sustenten tres pisos de llotges més el galliner. Els mestres Alfons Hernández i Josep i Pere Pons realitzen l'obra, mentre que la decoració escènica va ser a càrrec de l'artista ciutadellenc Andrés Galbis.

L'estructura s'ha mantingut bàsicament intacta fins avui, amb petites intervencions. Al segle XIX es fan algunes millores per adequar l'edifici a les noves normes de seguretat i, després de la Guerra Civil, s'hi efectua una gran restauració per arranjar els desperfectes ocasionats per una bomba, caiguda a la banda dels escenaris. És també a la dècada dels quaranta quan s'adquireixen alguns immobles de la costa d'en Deià per ampliar les zones de serveis complementaris i millorar els sistemes de seguretat. Coincidint amb els 150 anys d'existència del teatre, als anys vuitanta es realitzà una remodelació del tot insuficient per a un edifici que s'ha mantingut actiu durant tant de temps i que pateix inexorablement les conseqüències del pas del temps. És així com es decidí em-

prendre la important obra de restauració inclosa en el programa de rehabilitació de teatres històrics convocat pel Govern estatal, en els anys noranta.

La reobertura del coliseu donà pas també a la creació de la Fundació Teatre Principal, una entitat pública de gestió sense ànim de lucre que vetlla per la professionalització del teatre, la promoció de l'activitat cultural per incrementar els hàbits culturals i també per donar suport a les entitats de Menorca. El patronat és presidit per l'actual batlle de Maó, el socialista Artur Bagur, amb el regidor de Cultura i Educació, Bartomeu Febre (PSM) com a vicepresident. El teatre gaudeix, a més, del mecenatge de la Fundación Endesa, la Fundació Rubió-Tudurí Andrómaco, el Gran Teatre del Liceu, la Fundació La Caixa Illes Balears i la Fundació Sa Nostra, i té com a patrocinadors, a més de l'Ajuntament, el Consell Insular de Menorca, el Govern balear i els ministeris espanyols d'Educació i Foment.

Des de la reinauguració, el juny del 2001, el Teatre Principal de Maó torna a ser avui una realitat social que compleix i dóna resposta a les necessitats d'una societat activa i multicultural com és l'actual.

Carles Marquès